

Indonesien

KVINDERNE, DER OVERLEVEDE SUHARTO

Et indonesisk statskup i 1965 blev besvaret med et kontrakup. Millioner blev myrdet, og mange blev sendt i arbejdslejre, hvor kvinder var en særlig udsat gruppe. Ingen af de overlevende har endnu fået oprejsning, men en planlagt folkedomstol i Haag i 2015 vækker nyt håb.

TEKST OG FOTO: ANNA STERNFELDT, BUKITTINGGI OG JAKARTA

7/

FOTO: XU XIAOLIN/EPA/SCANPIX (TV) & REUTERS/SCANPIX (TH)

0.DICKMEISS-15

EFTER INDONESIENS selvstændighed i 1949 så USA med bekymring på udviklingen i landet. En vis demokratisk udvikling havde man kunnet tolerere, men den antikapitalistiske og antiimperialistiske tendens, der voksede sig stadig stærkere – den brød man sig ikke om. Indonesien var et land med enorme mængder råstoffer, som den vestlige verden gerne ville lægge beslag på, men udviklingen i 1960'erne betød en risiko for, at man ville gå glip af alle herlighederne.

Det ville USA ikke finde sig i, og sammen med Indonesiens militær, religiøse ledere og højreorienterede økonomer iscenesatte USA's regering (støttet af CIA) et statskup. Den 30. september 1965 blev syv højtstående officerer, heraf seks generaler, myrdet, og Indonesiens kommunistiske parti, Partai Komunis Indonesia (PKI), fik skylden.

General Suharto overtog ledelsen af militæret, kuppet blev slået ned, og så indledtes en massakre på tre millioner mennesker, samtidig med at 1,5 millioner mennesker blev sendt i arbejdslejre under modbydelige forhold (tallene varierer afhængigt af kilden). "Den livsfarlige, epidemiske kommunisme skulle bremses." Det var tilstrækkeligt at være ven med eller i familie med en kommunist. Eller socialist, eller intellektuel, eller etnisk kineser. Alle, der blev betragtet som en trussel mod "The New Order", som Suharto og hans allierede ville indføre, blev anklaget for at være kommunister. Og skulle udryddes.

“

PKI's kvindegruppe Gerwani blev anklaget for at have deltaget i et ritualmord på generalerne. Man sagde, at kvinderne havde klædt sig af og danset og senere tortureret generalerne med barberblade. Det blev påstået, at de havde stukket øjnene ud på generalerne og skåret deres kønsdele af.

Efter at ligene var blevet smidt i en dyb brønd, havde kvinderne deltaget i et orgie sammen med de tilstedeværende mænd. Historien om de frygtelige kvinder spredte sig i hele landet, men ingen af kvinderne kom nogensinde for en domstol.

ET LIV I FRYGT

I det hele taget blev Gerwani-kvinderne en meget udsat gruppe, som blev dæmoniseret af det indonesiske militærs propagandakampagner.

Man fremstillede medlemmerne i Gerwani som "amoraliske ludere", der svigtede deres land via deres rolle i statskuppet. I nogle tilfælde var det tilstrækkeligt, at de havde hjulpet til med at sy eller lave mad for at blive anklaget for medvirken i kuppet. Nogle gange var kvinderne ikke engang med i Gerwani, men aktive i forskellige fagforeninger. Alle, der var mistænkt for at have haft den mindste

smule kontakt med kommunisterne, blev fængslet.

Jeg møder nogle af kvinderne, der overlevede massakren i Bukittinggi i det vestlige Sumatra. En af dem er Rosnina, der var medlem af Gerwani og blev dømt til 12 år i arbejdslejr. Hun havde sit etårige barn med i fængslet, men barnet døde efter en tid. Hendes mand sad også i arbejdslejr, men forsvandt efter syv måneder.

"De fortalte mig, at de havde hugget hovedet af ham og smidt det i floden og derefter smidt hans krop i en kløft. At fortælle sådan noget var deres måde at skænde mig på, det var en del af torturen. Jeg så også tit mennesker blive slået ihjel, det var en måde at true mig på. Hvis jeg ikke fortalte, hvad jeg vidste, ville de også slå mig ihjel. Jeg levede i konstant frygt," fortæller hun.

Rosnina blev aldrig gift igen og fik ikke flere børn. Hun kunne ikke arbejde, efter at hun blev løsladt, så hendes familie tog sig af hende.

Manismar, som i dag er 80 år, var også aktiv i Gerwani, og også hun var 12 år i lejr. Hun havde sin datter på ni måneder med sig i fængslet, og datteren voksede op der. Manismars mand var leder af PKI, så han blev slået ihjel. Selv blev hun voldsomt tortureret.

“

De stillede tunge borde oven på mine fødder, så i dag har jeg ingen følelse i mine storetæer. De rev håret ud af hovedet på mig, og de slog mine tænder ud. De stak pistoler ind i maven på mig og truede med at slå mig ihjel.

Manismar, tidligere medlem af Gerwani

Manismar spørger, om jeg kender til marxismen, og da jeg svarer, at jeg ikke bare kender til den, men at jeg har studeret den på universitetet i forbindelse med mine sociologistudier, lyser hun op som et lykkeligt, lille barn. Hun får tårer i øjnene, og hun omfavner mig hårdt. Jeg ved, at hendes glæde ikke beror på, at hun tror, at jeg deler hendes politiske ideal, men på at jeg har indsigt i den ideologi, som hun har lidt så meget for, og som har været hendes identitet. Hun føler

8/

>

sig simpelthen set. Noget, hun ikke har oplevet siden 1965.

Johanna Maria var lærer på en skole, der blev drevet af Gerwani, og for den "forbrydelse" fik hun 12 år i arbejdslejr. Hendes mand var i militæret, så han havde ingen problemer, han sørgede derimod for at gifte sig med andre kvinder, mens Johanna Maria sad fængslet. Ligesom de øvrige kvinder siger hun, at en af hendes veninder blev voldtaget. Jeg spekulerer over, hvilke af kvinderne der taler om sig selv. Måske dem alle sammen.

ENDELIG LØSLADT

På et plejehjem i Jakarta for overlevende fra massakren i 1965/66 møder jeg kvinderne Lestari og Pujiati Den tidligere præsident Megawatis mand skænkede huset til ofrene for Suhartotiden, fordi han havde medfølelse med dem. Mange af dem havde ingen steder at være, da de blev gamle.

"Det ville være hårdt at bo sammen med min familie. De forstår ikke min politiske overbevisning, så der bliver hele tiden konflikter. Så jeg er meget taknemmelig for, at jeg kan bo her," siger Lestari.

Både Lestari og Pujiati har som så mange andre siddet fængslet i 12 år, og deres skæbner minder om hinanden. Venner og familie, der er forsvundet, hårdt arbejde, for lidt mad, at leve tæt sammenstuvet og med store sanitære mangler.

"Det blev bedre, efter at Amnesty International besøgte os, og det gjorde de, da presset fra det internationale samfund blev for stort. Så fik vi madrasser at sove på og endda et tv. Det var presset fra omverdenen, der

gjorde, at vi endelig blev løsladt i slutningen af 1970'erne," fortæller Pujiati.

Selv om kvinderne blev sluppet ud af arbejdslejren, var de stadig ikke helt frie. Bevægelsesfriheden var kraftigt begrænset, og de havde fortsat rapporteringspligt. De fik forbud mod at arbejde inden for områder, som på den ene eller den anden måde kunne påvirke offentlighedens meningsdannelse, for eksempel som journalist, lærer, præst og advokat.

Før de blev løsladt, blev kvinderne også tvunget til at underskrive et løfte om, at de ville afholde sig fra al politisk aktivitet, og at de ville afstå fra alle krav om kompensation for at have været fængslet på fejlagtigt grundlag eller for at være blevet behandlet dårligt. Alle tidligere politiske fanger fik også et stempel på deres ID-kort, der anførte, at de havde været i fængsel. Friheden var altså begrænset af en stærk stigmatisering, som blev opretholdt aktivt, indtil Suharto blev afsat i 1998.

Nu er der ikke længere nogen, der har rapporteringspligt, og ingen har længere stempler på deres ID-kort. I stedet har man efterladt alle overlevende ofre i et stort vakuum. Som om ingenting var hændt.

NY FOLKEDOMSTOL

Indtil videre har hverken Indonesiens regering eller menneskerettighedsdomstolen anerkendt nogen problemer under de tidligere regimer. Landets menneskerettighedskommission, Komnas HAM, fremlagde en rapport med interviews med 349 øjenvidner for den offentlige anklager i 2012 og bad om en officiel undersøgelse af det, der skete i 1965-66. Den offentlige

anklager afslog ansøgningen med den forklaring, at beviserne var utilstrækkelige til at motivere en officiel retsundersøgelse. Endnu en gang blev alt fejlet ind under gulvtæppet.

Men så skete der noget. I december 2012 var der premiere på The Act of Killing i Indonesien, en dokumentarfilm (støttet af Danida, red.), der tager udgangspunkt i gerningsmændenes perspektiv, og emnet, der har været fuldstændig tabubelagt, blev pludselig diskuteret i hele landet. Ganske vist er ingen endnu blevet stillet til ansvar, men tavsheden er brudt. Frustreret over afslaget på Komnas HAMS rapport, og inspireret af det stærke indhold i The Act of Killing, mødtes nogle menneskerettighedsaktivister og overlevende fra 1965/66 i Holland og bestemte sig for at opstille en folkedomstol i Haag i 2015. Netop Haag har stor symbolsk betydning, og også året 2015 har betydning, eftersom det markerer "50 års tavshed".

De kvinder, jeg mødte, har været udsat for så hårrejsende ting, at man ikke kan beskrive det, og alligevel har de både kærlighed og humor at dele ud af. De er skadet for livet og sover dårligt om natten, men de har stadig et håb om en dag at få oprejsning. Og med udsigt til folkedomstolen næste år kan det være, at de endelig får deres store ønske opfyldt. •

Oversat af Julie Top-Nørgaard

FARLIG FORTID

Udvikling ser i 2015 nærmere på historiske traumer, der endnu ikke er helet.

